

“Wij waren die zagemannen uit de Kempen”

Gazet van Antwerpen/Kempen - 23 Jun. 2018
Pagina 20

De kans dat Unesco de koloniën opneemt in de werelderfgoedlijst, is erg klein. Dat zeggen Jef Martens en Frans Horsten. Zij lagen aan de basis van de bescherming van de koloniën. “Natuurlijk zouden we dat jammer vinden. De erkenning is de kers op de taart. Maar dat dit landschap beschermd is, vinden we veel belangrijker.”

Jef Martens en Frans Horsten waren de oprichters van de vzw Het Convent. Die vereniging was ontstaan om het Hoogstraatse begijnhof van de ondergang te redden. Door de woningen in erfpacht te geven aan eigenaars die ze wilden restaureren, kreeg het begijnhof weer de luister van weleer.

De werkzaamheden in het begijnhof waren bijna voltooid, toen geruchten over de verkoop van de Kolonie van Wortel opdoken. Was het uit angst om in een zwart gat te vallen, dat Frans Horsten, Jef Martens en Luc De Backer zich gingen inspannen voor het behoud van de koloniën? “Misschien wel”, lacht Frans. “In die tijd vergaderden we bijna dagelijks.”

“Lode Franssen, een van de leden van Het Convent, werkte op de kolonie en vertelde tijdens een vergadering dat het aldaam van de boerderij werd verkocht”, herinnert Jef Martens zich. “Ik voelde het aan als een verplichting om de kolonie, die groene long met zijn rijke geschiedenis, te redden.”

“In eerste instantie was het ons vooral om de landlopers te doen”, zegt Frans Horsten. “Maar toen duidelijk werd dat premier Jean-Luc Dehaene de koloniën wilde verkopen omdat hij geld nodig had om aan de Maastrichtnorm te voldoen, hebben we onze strategie aangepast.”

Elke week naar minister

Het bestuur van Het Convent was van mening dat de koloniën konden worden gered als Vlaanderen het beheer ervan zou overnemen. Jef Martens, Frans Horsten en Luc De Backer trokken daarom naar minister-president Van den Brande. Niet een keer, maar wekelijks. “Dat mag je letterlijk nemen”, lacht Frans. “We trokken naar elke zitdag die de minister-president destijds organiseerde.”

“We waren ervan overtuigd dat er maar een manier was om ons plan door te drukken”, legt Jef uit. “Door de ambetanterik uit te hangen. Wij waren die zagemannen uit de Kempen die elke week in de wachtzaal zaten. De minister-president had niet de kans om ons te vergeten. We hadden maar één vraag voor hem: heeft u al een mogelijkheid gevonden om de koloniën te kopen? We hebben onze bezoeken volgehouden tot Luc Van den Brande voor de camera's verklaarde dat Vlaanderen het hele gebied zou verwerven.”

Daarmee zat de missie van Het Convent er niet op. “Het gebied moest een beschermd statuut krijgen. Anders had er ook een pretpark kunnen komen. Dat was wel het laatste dat we wilden.”

“Er was op dat ogenblik geen goed decreet op landschapsbescherming”, weet Frans Horsten. “Minister Sauvens heeft dat decreet geschreven, op maat van de koloniën. Minister Kelchtermans moest de beslissing nemen om de koloniën te beschermen. Ons bezoek aan zijn kabinet was een memorabel moment.”

Vloeken en tieren

“We werden er als het ware voor een vierschaar geleid”, vertelt Jef Martens. “Wij, drie boerkes uit de Kempen, tegenover de minister en zijn hele gevolg. Het was bijna psychologische oorlogsvoering. Het gesprek was zo wollig, dat ik vanbinnen begon te koken. Op een gegeven ogenblik ben ik recht gesprongen, heb ik op de tafel geklopt en getierd dat deze Kempense boeren niet naar Brussel zijn gekomen om zo'n wollige praat te aanhoren.”

“Jef heeft gevloekt en getierd, en wij zaten naast hem te zweten”, lacht Frans. “Een kabinetsmedewerker merkte op dat dit niet de manier was waarop met een minister wordt overlegd. Op de terugweg maakten we ruzie in de auto. We waren ervan overtuigd dat Jef het had verkloot.”

Maar die avond ging bij Frans Horsten de telefoon over. “Het was het diensthoofd van de afdeling Monumentenzorg. Hij had nog nooit zo'n hilarische vergadering meegemaakt, maar de koloniën zouden wel worden beschermd.”

Om het gebied van 516 hectare te beheren, werd het Kempens Landschap opgericht. “Tijdens onze gesprekken met Luc Van den Brande heeft Luc De Backer vaak verwezen naar het National Trust. Het Kempens Landschap, dat ondertussen ook onder andere de Merodebossen beheert, is zo'n mini-National Trust geworden. We hebben de minister-president ook altijd voorgehouden dat het poepsimpel was om zo'n gebied te beheren. Kijk naar wat we met het begijnhof van Hoogstraten hebben gedaan, schaal dat op naar 516 hectare en geef alles in erfpacht. Velen dachten dat dit nooit zou lukken, maar kijk, het is allemaal gerealiseerd.”

Frans Horsten heeft nog een zitje in een technische commissie, Jef Martens is niet meer betrokken bij het beheer van de koloniën.

“Nadat het gebied was beschermd, ben ik ermee gestopt. Frans en ik hebben mekaar nadien twee jaar niet meer gezien. Mijn kinderen hebben me vervloekt omdat ik zoveel tijd en energie in deze dossiers bleef steken. Eigenlijk was mijn voornaamste drijfveer om in Hoogstraten een cultureel centrum te krijgen. Daar is het allemaal mee begonnen.”

Twijfel omtrent erkenning

Een erkenning als Unesco-werelderfgoed zou de kers op de taart moeten zijn voor Frans, Jef en alle leden van Het Convent die bij de strijd voor het behoud van de koloniën waren betrokken. Maar erg hoog schat Frans de kansen niet in.

“Icomos (the international council on monuments and sites, red.) heeft een negatief advies geschreven. Er zijn te weinig sporen van de oorspronkelijke koloniën bewaard gebleven. De koloniën waren een maatschappelijk experiment. De Nederlander Johannes van den Bosch liet hier 124 boerderijen bouwen om nietsnutten in te huisvesten, zodat ze zichzelf konden verbeteren. Het experiment mislukte. Van die basisidee is in de architectuur van vandaag niets meer terug te vinden. De gestichten die in een tweede fase zijn gebouwd, zijn al snel tot gevangenissen geëvolueerd.”

“Die gevangenissen, en het centrum voor illegalen, zijn zo prominent aanwezig dat ze hun stempel drukken op de hele site”, meent Jef Martens. Ik vind dat jammer.”

“Ik kan me voorstellen dat vooral Merksplas met een kater achterblijft als Unesco de koloniën niet erkent”, zegt Frans Horsten. “Er is veel energie gestopt in de renovatie van de boerderij en de stallen. Misschien hadden ze die een sociale bestemming moeten geven, zoals die er oorspronkelijk is geweest. Dat zou de kansen op erkenning aanzienlijk verhoogd hebben.”

Bevrijd de landloper

“Van de kapel zouden ze een cultureel centrum kunnen maken”, oppert Jef Martens. “Als die in Hoogstraten had gestaan, zou ik me daarvoor zeker inzetten. En zo zitten we weer bij het begin van mijn verhaal.”

Frans Horsten en Jef Martens zijn trots op wat ze met Het Convent hebben verwezenlijkt. “De erkenning als werelderfgoed zou fijn zijn, maar ik lig er niet van wakker”, zegt Jef. “Dat we erin geslaagd zijn om de koloniën te behouden, dat is belangrijk. Eigenlijk is er nog maar één ding dat me stoort. In Wortel-Kolonie staat een standbeeld van een landloper, maar dat staat achter het hek van de gevangenis. Dat strookt niet met het beeld van de landloper. Waarom willen ze dat niet een paar meter verzetten?”

Guy Van Nieuwenhuysen

Copyright © 2018 Mediahuis. Alle rechten voorbehouden